

กลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิติศาสนาในจังหวัดขอนแก่น

Community Tourism Management Mechanism Through the Religious Dimension Khon Kaen Province

พระมหาภิรัฐกรณ์ อัสมาลี, พระมหาสำรอง สณญโต,

พระเอกนรินทร์ เขมกาโม และ กัณติชา ศรีเสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phramaha Piratgorn Amsumālī, Phramaha Samrong Saññato,

Phra Aeknarin kemakamo and Kanticha Sonsena

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

Corresponding Author, E-mail: mahakitti2017@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิติศาสนาในจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษากลไกการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิติศาสนาในจังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิติศาสนาในจังหวัดขอนแก่น นี่เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร และการวิจัยเชิงคุณภาพในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิจัยการแบบผสมผสานเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์และแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิติศาสนาในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ปัญหาในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากพื้นที่ใช้สอยสาธารณะมีน้อย คนในชุมชนบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ทำให้เกิดปัญหาสถานที่คับแคบ ไม่สามารถขยายพื้นที่ออกไปได้ ทำให้จำกัดในการจัดรถ ชุมชนควรมีการวางแผนในการพัฒนาชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถาน ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว มีแผนปฏิบัติการประจำปี

2) กลไกการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิติศาสนาในจังหวัดขอนแก่น พบว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนา หมวดอิทธิบาทธรรม ด้านการวางแผน ประกอบด้วย เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน จัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย แต่งตั้งคนในชุมชนที่มีความรู้มาช่วยงาน หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ด้านการปฏิบัติ ประกอบด้วย คนในชุมชนทำงานอย่างเสียสละ อุทิศตนเพื่อส่วนรวมและชุมชน ดำเนินทุกกิจกรรมตามแผนที่ได้วางไว้อย่างรัดกุม คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและเกิดเป็นความภาคภูมิใจในชุมชน ให้ทุกฝ่ายได้ตรวจสอบผลการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายอย่าง

* วันที่รับบทความ : 1 พฤศจิกายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ 10 พฤศจิกายน 2567; วันที่ตอบรับบทความ : 13 พฤศจิกายน 2567

ตรงไปตรงมาและต่อเนื่อง มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน หมั่นพิจารณาปรับปรุงแผนงานที่ดำเนินการไปแล้วมีข้อบกพร่อง มีการบันทึกจุดเด่น จุดด้อย ของชุมชน แล้วนำมาพัฒนา เน้นการทำประชาพิจารณ์ รับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน

3) กลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิตินาฬิกาจังหวัดขอนแก่น พบว่า กลไกการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ตามหลัก 5 ส ได้แก่ สะอาด ไม่มีขยะ ไม่สกปรก สว่าง ไฟฟ้าสว่างทั่วถึง ไม่มีมั่วสุม และปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยวสงบ เงียบ ไม่พลุกพล่าน มีมุมสงบ เย็นสบาย สุขลักษณะ ปราศจากสิ่งปฏิกูล ปลอดภัย และคนในชุมชนสุภาพดี มีระเบียบวินัย 2) กลไกการจัดกิจกรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิตินาฬิกาในชุมชน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย กิจกรรมที่ออกแบบเพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความรู้สึกผ่านประสาททั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส รูป 3) กลไกการพัฒนาสมรรถนะของคนในชุมชน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยหลัก 4 ส คือ สร้างแรงจูงใจ สร้างอุปนิสัย สร้างบทบาท และสร้างความรู้ความเข้าใจ 4) กลไกการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น จัดสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม จำนวนนักท่องเที่ยวไม่เยอะเกินไป รับเท่าที่สามารถบริหารจัดการได้ ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน การสัญจรไปมาสะดวก มีป้ายบอกทางชัดเจน การต้อนรับดี มีแผนกต้อนรับชัดเจน ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในการมาท่องเที่ยว คนในชุมชนเป็นกันเอง มีอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก เพียงพอ อากาศสบาย ไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป มีที่ให้พักผ่อน การเดินชมสถานที่สะดวก

คำสำคัญ: กลไกการบริหารจัดการ; การท่องเที่ยว; มิตินาฬิกา

Abstract

This research aimed to 1) study the problems of tourism in communities through the religious dimension in Khon Kaen Province, 2) study the mechanism of tourism in communities through the religious dimension in Khon Kaen Province, and 3) propose guidelines for promoting tourism management in communities through the religious dimension in Khon Kaen Province. This research was a mixed-method research, both documentary research and qualitative research in the field, using mixed-method research. The research instruments consisted of interview forms and focus group discussion questions. Data were collected in person and analyzed using descriptive content analysis from key informants.

The study found that:

1) Community tourism problems through religious dimensions in Khon Kaen Province include problems in developing public areas due to limited public usable space. Some community members do not cooperate in community development, resulting in problems of cramped spaces and the inability to expand the area, which limits parking. Communities should have plans for developing communities, tourist attractions, and historical sites in both the short and long term, and have annual action plans.

2) Community tourism mechanism through religious dimensions in Khon Kaen Province

It was found that the principles of Buddhism, the category of influence, in terms of planning, consist of giving opportunities for people in the community to participate in joint tourism management, creating a community development plan with the participation of all parties, appointing people in the community with knowledge to help with work, and holding regular meetings. In terms of practice, consist of people in the community working selflessly, dedicating themselves to the community and the community, carrying out all activities according to the carefully laid out plan, people in the community participating in community development and creating pride in the community, allowing all parties to examine the results of each party's work honestly and continuously, having a vision for developing a strong, stable, prosperous, and sustainable community, constantly considering and improving plans that have already been implemented with shortcomings, recording the strengths and weaknesses of the community and using them for development, emphasizing public hearings and listening to the opinions of people in the community.

3) Community tourism management mechanisms through religious dimensions Khon Kaen Province consists of 1) Mechanisms for organizing tourist attractions in the community based on the 5 S principles: clean, no trash, no dirt, bright, well-lit, no blind spots, safe, not dangerous for tourists, peaceful, quiet, not crowded, with peaceful, cool, hygienic corners, free from waste, safe, and healthy and disciplined community members. 2) Mechanisms for organizing activities to support community tourism through the religious dimension in the community, Khon Kaen Province, consisting of activities designed to allow tourists to experience feelings through the 5 senses: sight, sound, smell, taste, touch, and form. 3) Mechanisms for developing the competence of people in the community to be a part of sustainable community tourism management, consisting of the 4 S principles: creating motivation, creating habits, creating roles, and creating knowledge and understanding. 4) Mechanisms for developing the environment in the community to support tourism, such as organizing tourist attractions appropriately, not too many tourists, accepting only as much as can be managed, not affecting the environment of the community, convenient transportation, clear signs, good reception, clear reception, so that tourists are impressed with their visit, friendly people in the community, sufficient food, drinks, souvenirs, comfortable air, not too hot or too cold, places to rest, convenient walking around the place.

Keywords: Management mechanism; Tourism; Religious dimension

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และมีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศไทยเนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังรายงานของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาที่พบว่า ตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสร้างรายได้เกินกว่า 1 ล้านล้านบาท มาโดยตลอด และในปี 2561 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 2.94 ล้านล้านบาท และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นตามจำนวนของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 ยังระบุว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ด้วยความหลากหลายของ

ทรัพยากรท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อรรถาธิบายไม่ตรีของคนไทย ศักยภาพของทำเลที่ตั้ง จึงทำให้ประเทศไทยยังคงมีศักยภาพและโอกาสทางการท่องเที่ยวมากมาย (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, สืบค้นจาก <https://www.mots.go.th/Newslink.php?nid=12010>, เข้าถึงเมื่อ 22 มกราคม 2566) ซึ่งก่อให้เกิดผลดีทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากการเดินทางของนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่นและภูมิภาค ทำให้เศรษฐกิจมีการเติบโต และยังเกิดประโยชน์กับประชาชนและประเทศชาติ (กรวรรณ สังขกร และคณะ, 2564)

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) มีอำนาจและหน้าที่ในการส่งเสริมการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ในระยะที่ผ่านมา ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของการเติบโตในเชิงปริมาณทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว แต่ยังคงมีปัญหาในเชิงคุณภาพ ที่เป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต อาทิ จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ยังคงกระจุกตัวอยู่ในเมืองท่องเที่ยวหลัก ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในแง่ลบที่ต้องเร่งแก้ไขปรับปรุง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว รวมทั้งความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว และขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยว ข้อจำกัดในการพัฒนาและยกระดับบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ความล้าสมัยและความขัดแย้งของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การขาดข้อมูลเชิงลึกเพื่อการวิเคราะห์และวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนขาดการบูรณาการทำงานของกลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทั้งระบบ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีความจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560)

ฉะนั้น วัดจึงเป็นสถานที่ทรงคุณค่า เพราะเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมมีทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพียงแต่จะถ่ายทอดออกไปได้อย่างไร ถ้าเราไปแยกส่วนไม่ได้มองอย่างต่อเนื่องเป็นเหตุเป็นผลจะทำได้เพียงแค่มาวัดเพื่อถ่ายรูปสวยงาม ชาวต่างชาติจำนวนมากที่มีพื้นฐานศาสนา และวัฒนธรรมต่างก็มาเพียงแค่อ่ายรูปบางครั้ง ก็มาทำกริยาที่ไม่เหมาะสม คนไทยบางกลุ่มมาก็ไม่ได้สร้างเสริมปัญญา ส่วนหนึ่ง อาจจะเป็นเพราะวัดไม่ได้แสดงบทบาทอย่างชัดเจนว่าจะพัฒนาสังคมด้วย ทั้งที่บทบาทของวัดสามารถสนองประโยชน์ได้ทั้ง 2 ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมและด้านการนำรายได้เข้ามาทำนุบำรุงวัด ทำนุบำรุงท้องถิ่น จังหวัดและประเทศโดยรวมขณะเดียวกันวัดก็เป็นแหล่งที่สามารถให้ความรู้ ความคิดที่กว้างขวางขึ้น ให้ความสงบ ความร่มเย็นกับผู้มาเยือน ทำให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจพุทธศาสนาได้ดีขึ้น วัฒนธรรมของชุมชนของสังคมไม่ว่าที่ใดในโลกไม่มีอะไรเป็นหลักเท่ากับศาสนา ศาสนาเป็นรากเหง้าของการตั้งชุมชนสังคม (กนกวรรณ ตุงศรีแก้ว, 2542 :49)

กลไกการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนานั้น ควรมีหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการจัดการรักษาพุทธศาสนสถานที่ยังเป็นมรดกโบราณคดี พิพิธภัณฑสถานศิลปะที่มองเห็นสัมผัสได้ และผลผลิตต่างๆ ทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ศิลปวัฒนธรรม ความสวยงามของสิ่งดังกล่าว ได้เรียนรู้และเข้าใจความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พุทธศาสนสถานที่มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม รวมถึงเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์สมัยใดสมัยหนึ่งของประเทศ หลักฐานและความสำคัญดังกล่าวอาจเป็นทางวัฒนธรรม การเมือง และสังคมวิทยาร่วมอยู่ด้วย

นอกจากการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญด้านเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติของการตอบสนองความพึงพอใจของตนเอง การพักผ่อน การหลีกหนีจากวิถีชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อ การท่องเที่ยวเพื่อลดความตึงเครียดจากการทำงาน การหาประสบการณ์ใหม่ๆ รวมถึงการเยี่ยมญาติหรือเพื่อน เป็นต้น ซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลากหลายและมีอิสระในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวย่อมทำให้เกิดความผ่อนคลาย รู้สึกเพลิดเพลินมีความสุข และเมื่อมีความสุขจะก่อให้เกิดสุขภาวะอันเป็นมิติหนึ่งที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ทั้งยังเป็นหัวใจของการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย (สุวรรณันท์ ตันติอุโฆษกุล อัครวงศ์ และคณะ, 2562) โดยวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวนั้นแตกต่างกันไปตามลักษณะของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม เช่นนักท่องเที่ยวกลุ่มแบกเป้ กลุ่มครอบครัว นักท่องเที่ยวเชิงการศึกษา ตลอดจนนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

รูปแบบการท่องเที่ยวที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดความสนใจและสร้างจุดสนใจตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายก็คือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ใหม่ ความสบายใจ และเรื่องที่น่าสนใจเกี่ยวกับการศึกษาศาสนา เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งร่องรอยเหล่านี้ นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาและเที่ยวชมได้ที่อุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปกรรม และวัดทางพุทธศาสนาได้ การเดินทางท่องเที่ยวไปยังศาสนสถาน เพื่อเยี่ยมชมหรือบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นมัสการศาสนสถานและครูบาอาจารย์ รวมถึงการทำกิจกรรมด้านศาสนา เช่น การปฏิบัติกรรมฐาน การศึกษาประวัติความเป็นมาของศาสนสถานต่างๆ และสามารถประยุกต์หลักธรรมคำสอนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) แหล่งท่องเที่ยวประเภท ศาสนสถาน หมายถึง อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ตลอดจนที่พำนักของนักบวชตามศาสนานั้นๆ ซึ่งประเภทของศาสนสถานอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละศาสนาเช่น ศาสนาพุทธ ได้แก่ วัด เจดีย์ สถูป ปรางค์ พระธาตุ ศาสนาอิสลาม ได้แก่ มัสยิดหรือ สุเหร่า ศาสนาคริสต์ ได้แก่ โบสถ์คริสต์ (2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานปฏิบัติธรรม หมายถึง สถานที่สำหรับปฏิบัติสมาธิปัสสนากรรมฐานให้เกิดความสงบตามแนวทางของ

พระพุทธศาสนา เพราะวัดเป็นพุทธสถานแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่า แหล่งรวมของวัฒนธรรม มีทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

การท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2565 นี้ ยังคงอยู่ในภาวะชะลอตัว เนื่องจากประเทศไทยกลับมาเผชิญความท้าทายกับการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระลอกใหม่อีกครั้ง จึงส่งผลกระทบต่อธุรกิจทุกภาคส่วนโดยเฉพาะธุรกิจด้านท่องเที่ยว แต่มีการคาดว่า จะมีทิศทางการเติบโตดีขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาโดยเป็นการเติบโต อย่างค่อยเป็นค่อยไปในด้านจำนวนการเดินทางท่องเที่ยว มากกว่ารายได้ เพราะเศรษฐกิจยังไม่สามารถฟื้นตัวกลับมาได้ โดยเฉพาะจำนวนผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยประมาณ 76,400,000 ล้านคน-ครั้ง เพิ่มขึ้นร้อยละ 19 และมีรายได้ทางการท่องเที่ยว 1,424,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 17 ซึ่งจังหวัดหลักและรองที่พึ่งพิงนักท่องเที่ยวคนไทยเริ่มทยอยเติบโตดีขึ้นมา เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ชลบุรี ระยอง เพชรบุรี กาญจนบุรี นครราชสีมา ขอนแก่น นครศรีธรรมราช อุดรธานี ตรัง สตูล จันทบุรี ในขณะที่จังหวัดที่พึ่งพิงนักท่องเที่ยวต่างชาติจะเติบโต ได้ช้าและส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดท่องเที่ยวหลัก เช่น กรุงเทพมหานคร ภูเก็ต กระบี่ สุราษฎร์ธานี พังงา และประจวบคีรีขันธ์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564)

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะเป็นศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งด้านคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบายทั้งการเดินทางทั้งบกและทางอากาศ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวพุทธสถานเพื่อการท่องเที่ยว จึงสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงศาสนาในจังหวัดขอนแก่นได้ เพราะจังหวัดขอนแก่นนั้น นับได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ทางด้านพระพุทธศาสนา รวมไปถึงมีวัดหลายแห่งที่มีความยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียง เป็นแหล่งอารยธรรมทางพุทธศาสนา จึงได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของเมืองอันเป็นที่รู้จักทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศและความเป็นเมืองเก่าที่มีวัดและพุทธศาสนสถานอยู่มากมายนี้เองทำให้จังหวัดขอนแก่น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่ายิ่งของประเทศไทย จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจังหวัดขอนแก่น ระหว่างเดือนมกราคม ถึงตุลาคม 2565 จำนวนทั้งสิ้น 2,787,818 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 2,761,001 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 26,817 คน เฉลี่ยจำนวนวันที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ 2-3 วัน จำนวนเงินที่ใช้ในการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อคนต่อวัน คือ 7,438 บาท

จากความเป็นมาและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า วัดและพุทธศาสนสถานต่างๆ ในจังหวัดขอนแก่นเป็นแหล่งที่ชาวไทยและชาวต่างชาติให้ความสนใจผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญจากประเด็นดังกล่าว จึงได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลต่างๆ มาประกอบ เพื่อการศึกษากา การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนผ่านมิติตาสนาจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้วัฒนธรรม ประเพณีของชาติไทยได้เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วโลก อีกทั้งยังเป็นข้อมูลและหลักฐานเพื่อประกอบการศึกษา สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาในงานด้านนี้ ต่อไปอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิตินาในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิตินาในจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อยกระดับการส่งเสริมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิตินาในจังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาวิจัยการแบบผสมผสานเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

1. เชิงเอกสาร (Documentary Research)

1.1 ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการและการท่องเที่ยว

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์หาค่าสถิติต่างๆ

2. การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (In-depth interview)

2.1 กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการวัดธาตุพระอารามหลวง (3 รูป) 2) พระสังฆาธิการวัดหนองแวงพระอารามหลวง (3 รูป) 3) พระสังฆาธิการวัดเจติยภูมิ (3 รูป) 4) พระสังฆาธิการวัดทุ่งเศรษฐี (จำนวน 3 รูป) 5) ข้าราชการศาสนา (จำนวน 3 คน) 6) การท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น (จำนวน 3 คน) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview)

2.3 การรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยบูรณาการกับแบบสอบถามในส่วนที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Techniques) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “กลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิติศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิติศาสนาในจังหวัดขอนแก่น พบว่า การส่งเสริมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านศาสนสถาน ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว นั้น สิ่งแรกที่ต้องบริหารจัดการคือ สถานที่ ในการบริหารจัดการสถานที่นั้นชุมชนจำเป็นต้องบริหารจัดการตามหลัก 5 ส ได้แก่ สะอาด ไม่มีขยะ ไม่สกปรก สว่าง ไฟฟ้าสว่างทั่วถึง ไม่มีมูมอับ และปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว สงบ เงียบ ไม่พลุกพล่าน มีมุมสงบ เย็นสบาย สุขลักษณะ ปราศจากสิ่งปฏิกูล ปลอดภัย และคนในชุมชนสุขภาพดี มีระเบียบวินัย

2) กลไกการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิติศาสนาในจังหวัดขอนแก่น

พบว่า สร้างแรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในชุมชนเกิดแรงบันดาลใจและรู้สึกภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนของตนเอง เช่น การเป็นสมาชิก เป็นอาสาสมัครของชุมชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ปรับปรุงชุมชน และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เช่น การนำสินค้ามาขาย การเปิดร้านค้าในชุมชน เป็นต้น สร้างอุปนิสัย การสร้างอุปนิสัยให้แก่คนในชุมชนให้มีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ ขยันทำงาน มีความสามัคคี และแบ่งงานกันทำ สร้างบทบาท การส่งเสริมบทบาททางสังคมให้แก่คนในชุมชน รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีการจัดทำโครงสร้างการบริหารหรือการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน สร้างความรู้ความเข้าใจ การสร้างความรู้ความเข้าใจ เช่น มีความรู้เรื่องของชุมชนของตนเอง การพัฒนาทักษะ การมีทักษะสูง เช่น ด้านภาษา ด้านการทำมาหากิน การส่งเสริมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านกิจกรรมภายในวัดประกอบด้วย กิจกรรมที่ออกแบบเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความรู้สึกผ่านประสาททั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส รูป คือ การมองเห็น นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นสิ่งที่ชุมชนนำเสนอได้อย่างชัดเจน เพราะสิ่งแรกที่นักท่องเที่ยวจะสัมผัสได้คือการมองเห็น ดังนั้นชุมชนจึงต้องจัดสถานที่ให้สะอาด ร่มเย็น สวยงาม และมีมุมสำหรับการถ่ายรูปที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ เสียง คือการได้ยิน ชุมชนควรออกแบบกิจกรรมที่มีการบรรยายประกอบ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเข้าใจสิ่งที่ชุมชนกำลังนำเสนอผ่านเสียงพูด หรือดนตรี กลิ่น ในด้านของกลิ่นนั้นเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่กับชุมชนนาน หากชุมชนบริหารจัดการเรื่องกลิ่นได้ดี เช่น ไม่เหม็น มีกลิ่นหอมของดอกไม้ สร้างบรรยากาศให้สดชื่น เป็นต้น รส คือรสชาติ ชุมชนต้องมีมุมรับรองนักท่องเที่ยว เพราะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่มาท่องเที่ยวเพื่อหาของกินที่มีรสชาติอร่อย ดังนั้นชุมชนจึงตอบโต้ภัยการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มาก สุดท้ายคือ สัมผัส คือการสร้างรอยยิ้ม และสัมพันธภาพที่ดีของคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว คือทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในการมาท่องเที่ยวให้มากที่สุด

3) การยกระดับการส่งเสริมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิตินาฬิกาในจังหวัดขอนแก่น

พบว่า การส่งเสริมการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น จัดสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม จำนวนนักท่องเที่ยวไม่เยอะเกินไป รับเท่าที่สามารถบริหารจัดการได้ ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน การสัญจรไปมาสะดวก มีป้ายบอกทางชัดเจน การต้อนรับดี มีแผนกต้อนรับชัดเจน ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในการมาท่องเที่ยว คนในชุมชนเป็นกันเอง มีอาหารเครื่องดื่ม ของที่ระลึก เพียงพอ อากาศสบาย ไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป มีที่พักผ่อน การเดินชมสถานที่สะดวก

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญ “กลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิตินาฬิกา” มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. กลไกการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ตามหลัก 5 ส ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว นั้น สิ่งแรกที่จะต้องบริหารจัดการคือ สถานที่ ในการบริหารจัดการสถานที่นั้นชุมชนจำเป็นต้องบริหารจัดการตามหลัก 5 ส ได้แก่ สะอาด ไม่มีขยะ ไม่สกปรก สว่าง ไฟฟ้าสว่างทั่วถึง ไม่มีมดแมลง และปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว สงบ เงียบ ไม่พลุกพล่าน มีมุมสงบ เย็นสบาย สุขลักษณะ ปราศจากสิ่งปฏิกูล ปลอดภัย และคนในชุมชนสุภาพดี มีระเบียบวินัย ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ (รศ.นิรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ, 2553) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1. ศาสนสถานที่สำคัญของวัดที่เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีองค์ประกอบสำคัญ คือ วัดทั้ง 40 แห่ง มีศาสนสถานสำคัญ คือ พระพุทธรูป พระอุโบสถ เจดีย์ พระปรางค์ พระวิหารหลวง ความสำคัญของศาสนสถานคือ เป็นวัดพุทธที่แสดงสัญลักษณ์ทางศาสนาและพระรัตนตรัย เช่น พระพุทธรูปแสดงสัญลักษณ์ถึงพระพุทธเจ้า พระอุโบสถเป็นที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เจดีย์ พระปรางค์เป็นที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุพระพุทธเจ้า พระวิหาร มักเป็น สถาปัตยกรรมและภาพจิตรกรรมอันแสดงถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ความสำคัญของศาสนสถานสิ่งแรก คือ เป็นสิ่งก่อสร้างที่เกิดจากแรงศรัทธาทางพระพุทธศาสนาและเป็นสิ่งที่พระพุทธรูปศาสนิกชนยึดถือทางด้านจิตใจและยึดถือเพื่อประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ข้อเสนอแนะ ควรจัดรักษาวัดให้สะอาดร่มรื่น เป็นที่ร่มเย็นแห่งจิตใจและเป็นที่ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศาสนสถาน และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติแก่ประชาชนทั่วไป และสิ่งสำคัญควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาศาสนสถานที่สำคัญ

2. กลไกการจัดกิจกรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิติตาสนาในชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย กิจกรรมที่ออกแบบเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความรู้สึกผ่านประสาททั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส รูป คือ การมองเห็น นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นสิ่งที่ชุมชนนำเสนอได้อย่างชัดเจน เพราะสิ่งแรกที่นักท่องเที่ยวจะสัมผัสได้คือการมองเห็น ดังนั้นชุมชนจึงต้องจัดสถานที่ให้สะอาด ร่มเย็น สวยงาม และมีมุมสำหรับการถ่ายรูปที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ เสียง คือการได้ยิน ชุมชนควรออกแบบกิจกรรมที่มีการบรรยายประกอบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจสิ่งที่ชุมชนกำลังนำเสนอผ่านเสียงพูดหรือดนตรี กลิ่น ในด้านของกลิ่นนั้นเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่กับชุมชนนาน หากชุมชนบริหารจัดการเรื่องกลิ่นได้ดี เช่น ไม่เหม็น มีกลิ่นหอมของดอกไม้ สร้างบรรยากาศให้สดชื่น เป็นต้น รส คือรสชาติ ชุมชนต้องมีมุมรับรองนักท่องเที่ยว เพราะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่มาท่องเที่ยวเพื่อหาของกินที่มีรสชาติอร่อย ดังนั้นชุมชนจึงต้องใส่ใจการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มาก สุดท้ายคือ สัมผัส คือการสร้างรอยยิ้ม และสัมพันธภาพที่ดีของคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว คือทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในการมาท่องเที่ยวให้มากที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ตติยาพร จารุมณีรัตน์** (ตติยาพร จารุมณีรัตน์, 2554) ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านหลักสูตรการท่องเที่ยวในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ” ผลจากการวิจัย แนวทางการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้ามชาติที่ภาคการศึกษาในทั้งสองประเทศควรดำเนินการต่อไปนี้ บูรณาการความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมข้ามชาติมากขึ้นในหลักสูตร โดยผสมผสานวิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ผ่านการทัศนศึกษาหรือเข้าร่วมกิจกรรมในประเทศกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาเซียนในหลักสูตรฯ เช่น ภาษาที่ใช้ในกลุ่มประเทศแถบอาเซียน

นอกจากนี้ ควรมีการเร่งสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน กระตุ้นให้เกิดการร่วมมือในทุกภาคี เช่น โครงการฝึกปฏิบัติงานที่มีผลตอบแทนที่น่าดึงดูดใจ ใช้สื่อ **Social network** สนับสนุนการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม เช่น การจัดทำ **web blog** เพื่อให้นักศึกษาใช้เป็นเวทีในการอภิปรายและเรียนรู้วัฒนธรรมข้ามชาติ เป็นต้น

3. กลไกการพัฒนาสมรรถนะของคนในชุมชน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยหลัก 4 ส คือ 1. สร้างแรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในชุมชนเกิดแรงบันดาลใจ และรู้สึกภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนของตนเอง เช่น การเป็นสมาชิก เป็นอาสาสมัครของชุมชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ปรับปรุงชุมชน และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เช่น การนำสินค้ามาขาย การเปิดร้านค้าในชุมชน เป็นต้น 2. สร้างอุปนิสัย การสร้างอุปนิสัยให้แก่คนในชุมชนให้มีคุณลักษณะ 3 ประการ คือ ขยันทำงาน มีความสามัคคี และแบ่งงานกันทำ 3. สร้างบทบาท การส่งเสริมบทบาททางสังคมให้แก่คนในชุมชนรู้จักหน้าที่ของตนเอง มีการจัดทำโครงสร้างการบริหารหรือการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน 4. สร้างความรู้ความ

เข้าใจ การสร้างความรู้ความเข้าใจ เช่น มีความรู้เรื่องของชุมชนของตนเอง การพัฒนาทักษะ การมีทักษะสูง เช่น ด้านภาษา ด้านการทำมาหากิน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระโอภาส โอภาโส (ศิริกิตติกุล)** (พระโอภาส โอภาโส, 2559) ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญ ในมิติทางพระพุทธศาสนา ของวัดในอำเภอพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนทั่วไปมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญ ในมิติทางพระพุทธศาสนา ของวัดในอำเภอพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, $S.D. = 0.317$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านการพัฒนาศาสนสถาน ($\bar{X} = 3.95$, $S.D. = 0.357$) ด้านการพัฒนาบุคคลหรือบุคลากรภายในวัด ($\bar{X} = 3.83$, $S.D. = 0.437$) ด้านการพัฒนากิจกรรมภายในวัด ($\bar{X} = 3.82$, $S.D. = 0.334$) และด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.81$, $S.D. = 0.317$) ตามลำดับ 2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญ ในมิติทางพระพุทธศาสนา ของวัดในอำเภอพระนครศรีอยุธยา คือ ควรส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร และบุคลากรภายในวัดได้พัฒนาทักษะทางด้านภาษาอังกฤษและภาษาอาเซียน พัฒนาความรู้ความสามารถของพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัดให้เพิ่มมากขึ้น เช่น การแนะนำประวัติความเป็นมาและความสำคัญของวัด และโบราณสถาน เป็นต้น ควรเน้นกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย เน้นกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนามากกว่าพุทธพาณิชย์ เน้นการสร้างศาสนทายาทมากกว่าการสร้างศาสนสถาน เน้นกิจกรรมที่เสริมปัญญาให้แก่ประชาชน และเน้นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมของภาคประชาชนและชุมชน ควรเน้นความร่มรื่นและสวยงามภายในวัด เน้นความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย สงบ พัฒนาห้องน้ำให้ได้มาตรฐาน และมีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนของนักท่องเที่ยว ควรมีป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรม สถานที่ อย่างชัดเจน

4. กลไกการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น จัดสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม จำนวนนักท่องเที่ยวไม่เยอะเกินไป รับเท่าที่สามารถบริหารจัดการได้ ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน การสัญจรไปมาสะดวก มีป้ายบอกทางชัดเจน การต้อนรับดี มีแผนกต้อนรับชัดเจน ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในการมาท่องเที่ยว คนในชุมชนเป็นกันเอง มีอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก เพียงพอ อากาศสบาย ไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป มีที่ให้พักผ่อน การเดินชมสถานที่สะดวก ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูภาวนาวชิรคุณ (วัชรินทร์ วชิรธมโม)** (พระครูภาวนาวชิรคุณ, 2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโบราณสถาน โบราณวัตถุ จำนวนมาก ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุให้อยู่ในสภาพที่ดี มีการพัฒนาบุคลากรและบุคลากรภายในวัดให้สอดคล้องกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุก มีการแต่งตั้งพระสงฆ์ผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัดและมีการพัฒนาวัดไปแนวทางเดียวกัน โดยมีหน่วยงานราชการคอยให้ความรู้ผ่านโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุแก่

พระสงฆ์ และได้รับงบประมาณจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมศิลปากร และอื่นๆ ในการสนับสนุนกิจกรรมและการปรับปรุงทัศนียภาพให้สวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ และส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเน้นการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรม เชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และประวัติศาสตร์ 3) รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การอนุรักษ์โบราณสถาน และโบราณวัตถุให้มีความมั่นคงแข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่างแท้จริง รูปแบบที่ 2 การพัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบที่ 3 จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะเชิงปฏิบัติธรรม บูรณาการกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา รูปแบบที่ 4 บูรณาการวิถีชีวิตความเป็นไทย ร่วมกับศาสนาอื่นอย่างสันติสุข ด้วยกลยุทธ์ 9 ประการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 คณะสงฆ์ ร่วมกับ สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ร่วมกันจัดเคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่น โครงการไหว้พระ 9 วัด 9 อารามขึ้น

1.2 องค์การบริหารส่วนจังหวัด ร่วมกับการท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น ร่วมกันพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.3 การพัฒนากลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิติศาสนา เพื่อให้สามารถรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ ควรเน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทุกด้าน

2) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ในการบริหารจัดการสถานที่นั้นชุมชนจำเป็นต้องบริหารจัดการตามหลัก 5 ส ได้แก่ สะอาด ไม่มีขยะ ไม่สกปรก สว่าง ไฟฟ้าสว่างทั่วถึง ไม่มีมดแมลง และปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว สงบเงียบ ไม่พลุกพล่าน มีมุมสงบ เย็นสบาย สุขลักษณะ ปราศจากสิ่งปฏิกูล ปลอดภัย และคนในชุมชนสุภาพดี มีระเบียบวินัย

2.2 ชุมชนต้องออกแบบกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความรู้สึกผ่านประสาททั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส รูป อย่างครบวงจร

2.3 ผู้นำชุมชนต้องสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชน สร้างอุปนิสัยที่ดี แบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน และสร้างความเข้าใจให้คนในชุมชน

3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ผลการวิจัยเรื่อง “กลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิตินาฏศิลป์ จังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยขอเสนอแนะในส่วนที่สามารถต่อยอดจากงานวิจัยฉบับนี้ดังนี้

3.2 ควรศึกษาเรื่องกลไกการขับเคลื่อนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิตินาฏศิลป์ จังหวัดขอนแก่น สู่อุปกรณ์ปฏิบัติ

3.3 ควรศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านมิตินาฏศิลป์ จังหวัดขอนแก่น

องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ตุงศรีแก้ว. (2542). การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว
กวรรณ สันขกร และคณะ, (2564). รายงานการวิจัย. แผนงานวิจัย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือ
ตอนบนแบบ Slow Tourism สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560. กรุงเทพมหานคร:
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). รายงานประจำปี 2564. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
ไทย.

- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรมมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ตติยาพร จารุมณีรัตน์. (2554). *การบูรณาการการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านหลักสูตรการท่องเที่ยวในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ*. รายงานการวิจัย. คณะการบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พระครูภาวนาวชิรคุณ .วชิรินทร์ วชิธมโม. (2557). *รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระโอภาส โอภาโส. (2559). *การส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญ ในมิติทางพระพุทธศาสนาของวัดในอำเภอพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รศ.นิลรัตน์ กลิ่นจันทร์ และคณะ. (2553). *ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สวรรณันท์ ตันตือโฆษกุล อัครวงศ์ และคณะ. (2562). *การท่องเที่ยวเพื่อ. คุณภาพชีวิต*. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้.